

GOD IN VERSCHILLENDE GEDAANTEN

LES VI.

WANNEER IS EEN GOD EEN GOD?

Waar we ook gaan overal komen we een godsbegrip tegen. De ene keer zeer simpel of animistisch, de andere keer bijna esoterisch. Elke keer vragen wij ons af: Hoe komen ze ertoe om zo iets een god te noemen? Hoe moeten we ons voorstellen dat men uit de eerste periode van sjamanisme van een voorouderverering is komen in de richting van goden en demonen? Het antwoord is waarschijnlijk het volgende: /ge

Er is een natuurkracht. Hoe ze werkt, weet je niet. Er is misschien een vulkaan. Soms barst die vulkaan plotseling uit. Stofwolken, rotsblokken, lavastromen, slachtoffers. Dan vraag je je af: Hoe kan dat? Een eenvoudig mens kan zich een kracht eigenlijk niet voorstellen als onpersoonlijk. Er moet iets zijn dat dat veroorzaakt.

Als je er dan een Vulcanus van maakt die beneden een smedrij exploiteert of dat je, zoals primitievere mensen hebben gedaan, denkt aan een godin die niet voldoende offers krijgt of waarbij een taboe is geschonden, maakt eigenlijk weinig uit. Het personifiëren van de dingen is iets wat we vooral in verschillende animistische structuren erg veel zien.

Een beek heeft een eigenaardig levendig karakter. Dat moet verklaard worden. Dat is gemakkelijk. Er is een watergeest die de beek beheerst. Moet je je dan zo'n wezen voorstellen, dan ga je uit van de kleuren van de beek. Ook hier weer: het kabbelt erg, dus het vrouwelijke karakter spreekt al. Dan maken we er de een of andere udine van die pas veel later een echt menselijk wezen wordt, een persoonlijkheid.

Een boom. Een boom is een wonderlijk ding. Een boom leeft langer dan de mensen. De boom moet dan toch iets hebben wat wij niet hebben. Ja, dan zal er wel een dryade in wonen. Er zal wel de een of andere dryade zijn die in die boom woont. Maar dan kan die geest ook ons beïnvloeden, dus moeten we die geest eren, offers brengen.

Het is misschien niet algemeen bekend, maar in de tijd van de Germanen en de andere stammen tot de Kaninefaten toe die in het land nog aanwezig waren, kwamen de Romeinen. De Romeinen waren zo bijgelovig, dat ze net als de inheemse stammen een klein offertje, al was het maar een kruimeltje brood of een stukje van een gedroogde vrucht in stromend water gooiden voordat ze dat over staken. Ze stapelden stenen bij bepaalde bomen op omdat die bewoond waren; ze waren heilig. Dat de Batavieren zelf dat deden is vanzelfsprekend.

Hetzelfde zien we in de natuur. Er zijn bepaalde voortekens. Wij weten, als de ganzen naar het noorden vliegen, dan is de lente dichtbij. Als de eerste vluchten spreeuwen komen en die zoeken overal nog bescherming in

de steden, in daken, in kerktoren of waar dan ook, dan is de winter nog niet voorbij. Dat zijn gewoon natuurtekens. Maar als sommige van die tekens betekenis hebben, redeneert de simpele geest, dan moet alles betekenis hebben. Men kijkt dus naar de vlucht van een kraai of een valk. Die heeft een bepaalde betekenis. Of het uitkomt is niet belangrijk.

Wij leven in een geordend Al. In dat geordend Al is alles min of meer bezielde. Een bezieling kan niet plaatsvinden zonder persoonlijkheid, dus moet er een persoonlijkheid zijn. Sommige van die persoonlijkheden zijn sterker dan andere. De bliksem kan de grootste boom vellen. Hij kan gebouwen vernietigen. Zeker de eenvoudige gebouwen die men vroeger had. Dus is hij sterker. Degene die de bliksem hanteert, moet wel een machtige god zijn. Dan maak je er Wodan van of Jupiter. De god is dus het onverklaarbare, we hebben het al eerder gezegd, voorzien van een persoonlijkheid.

Maar een god wordt pas een god, als hij de personificatie wordt van het onbegrepen. Daarbij spelen vreemd genoeg de angsten van de mensen vaak een veel grotere rol dan de verlangens. Zolang het een kwestie is van verlangen durft een mens nog op zichzelf vertrouwen. Maar op het ogenblik dat hij bang wordt, heeft hij een soort supergedaante nodig die in staat is om hem te beschermen. Dat klinkt gek.

Als wij ons afvragen: Wat deden de stadsgoden, zoals je die in Egypte maar ook in andere landen hebt gehad in de voor-christelijke tijd. Zij waren eigenlijk de beschermers van een volk. Daarbij hadden ze gedaanten die niet menselijk waren maar ontleend aan mythologie, aan legenden, aan verering voor bepaalde dieren.

Het is tegenwoordig moeilijk te begrijpen waarom ze de leeuw de koning van de dieren hebben genoemd. Maar wie het brullen van een leeuw in de nacht heeft gehoord, die weet dat het ontzettend indrukwekkend kan zijn. Dan is het geen wonder dat bepaalde steden (Babylon) gevleugelde leeuwen en stieren gebruikten als poortwachterssymbool van kracht die verdedigde. Deze waren dan attributen van de stadsgod; de god die deze gemeenschap beschermde. Het maakte veel dingen begrijpelijker.

Als wij lezen van al die eigenaardige wonderen die in de oudheid zijn geschied onder de bescherming van Jahwe, Jehova, Adonai. Drie gestalten, oorspronkelijk afzonderlijke goden, later tot één begrip geworden, dan is het opvallend: God neemt de beslissing. In feite is het eerder een orakel.

Het orakel wordt bepaald door de mensen, niet door een God. Als Gideon zijn bende samenstelt, dan doet hij dat door te kijken wie direct uit het water drinkt en wie uit de holte van de hand. Het is een selectieproces dat vergelijkbaar is met b.v. de wichelarij van I Tjing. Je kijkt gewoon. Heel waarschijnlijk heeft Gideon geredeneerd: Zoveel vrijwilligers heb ik nodig. Er zijn er teveel die direct uit het water drinken. Het aantal van degenen die uit de hand drinken is net voldoende. Laat mij die nemen. Later was het echter God die op deze manier had bestemd wie aan de strijd zou deelnemen.

Ook bij vele andere zaken horen we dat. Op een gegeven ogenblik grijpt God in door de vijand te verblinden. Dat klinkt misschien erg wonderbaarlijk, tenzij je beseft dat men in die tijd al metalen schilden gebruikte, meestal koper en die waren dan hoog glanzend gepoetst. Als je nu al die schilden naast elkaar zette en de zon viel daarop, dan was de vijand verblind. Die dingen kunnen niet gewoon uit de natuur komen, want we weten niet waarom. Dus moet het een God zijn die het doet.

Zelfs als we kijken naar de vroomheid van de late middeleeuwen, dan is de aanhankelijkheid aan God en aan Jezus buitengewoon groot. Maar wat merken wij? Eigenlijk is de godsdienst gebaseerd op de vrees

voor de hel. Daarmee wordt weer duidelijk: God is degene die oplost. Jezus is zo attractief omdat hij de zonden der wereld draagt. Met andere woorden: ook jouw zonden. Hij is de bescherming tegen een onderwereld waarvoor je vreest. Een onderwereld, die door de geschiedenis van de mensheid heen, altijd wel een rol heeft gespeeld. Een god is een god als hij soelaas bidt op een punt waarop de menselijke angsten anders ondraaglijk en onbeheersbaar worden. Dat is het eenvoudigste antwoord.

Als wij kosmisch denken - laten we het nog een keer doen, opdat wij het nooit meer vergeten - dan moeten we zeggen: God is een kracht; het is het Onbekende. Maar alles is eigenlijk kracht, energie. Als dat het geval is, dan zijn wij deel van God. God is deel van ons. Dan is er geen reden meer om een God te eren. Er is geen reden meer om allerlei rituelen uit te voeren en voortdurend offers te brengen. De kracht die in je is, weet wie en wat je bent. En als daar een weten bij is in menselijke zin, dan moet het wel absoluut zijn.

Heel waarschijnlijk is het een weten dat het menselijke weten zover te buiten gaat dat je niet eens meer in menselijke termen kunt spreken van besef. Het is gewoon een zijn. Als ik dat doe, dan worden heel veel priesters werkloos. Een hele hoop goede instellingen verdwijnen, want dan moet ik het zuiver op menselijk vlak gaan zien.

Nu weet ik wel dat er heel veel mensen zijn die zeggen: Humanisme is eigenlijk een verwaarlozing van God. Dat is niet waar. Je leeft in een menselijke vorm. Je bent deel van dezelfde kracht waaruit alles bestaat. Je bent deel van God. Dan is al datgene wat jij als mens voor mensen doet een beantwoorden aan die eenheid die achter alle dingen bestaat.

Er is eens gezegd: Geen enkele mens kent de werkelijkheid, want wij interpreteren de dingen. Maar achter al datgene wat wij werkelijkheid noemen staat een werkelijkheid, de oervorm van datgene wat wij interpreteren. De werkelijkheid is heel anders dan wij beseffen. En juist omdat dat het geval is voelen we ons gedwongen om zelf de werkelijkheid te creëren anders kunnen wij er niet mee leven.

Wie zegt dat er in de werkelijkheid ordening bestaat? Ja, wij vinden de ordening nodig. Er zijn mensen die zelfs zitten te twisten over de vraag of er nu 7, 9, 63 of misschien zelfs meer sferen zijn. Op zichzelf onzinnig, maar de mens heeft nu eenmaal behoefte aan indeling. Goed en kwaad, licht en duister. De tegenstellingen zijn datgene waaruit het menselijke kenvermogen kan functioneren. En zijn die tegenstellingen er niet, dan maken wij ze eenvoudig, want daardoor ontstaat benoembaarheid, kenbaarheid en een mate van hanteerbaarheid.

De grote moeilijkheid is dat een mens niet in staat is om die grenzen rationeel en definitief aan te tonen. Hij kan zeggen: Het is voor ons allemaal zo. Maar hij kan niet zeggen: Het is werkelijk zo. Er zijn een paar dingen die de mens emotioneel als nodig ervaart. Soms uit angst, soms alleen maar omdat hij iets wil hebben dat hij kan hanteren, iets waarmee hij een dialoog kan aangaan. Als hij dat onbekende dan God noemt, dan kan hij er ermee praten. Of die God luistert in de zin waarin mensen luisteren dat betwijfel ik ten zeerste. Anders ga je je voorstellen dat er een God is die deel is van een wereld van goden en die in het gekkenhuis terecht komt, omdat hij luistert naar alles wat mensen zeggen. Maar voor de mens is dat een noodzaak.

Wij hebben God in heel wat gedaanten gezien. Wij kunnen God terugvolgen naar de eenvoudige houten beelden die bezield worden geacht zoals ze in delen van Afrika nog gehanteerd worden. Wij kunnen denken aan goden zoals ze in bepaalde indianenstammen worden vereerd. Goden, die zich manifesteren in b.v. kaaimannen. Als je het nader bekijkt, dan zit er ook nog respect voor het dier in, angst voor het dier en dientenge-

volge zal God wel net zo verschrikkelijk zijn. Maar met al die dingen zijn wij geen stap verder gekomen met de vraag: Waarom noemen wij God God?

we zijn ons bewust van onze beperkingen. Wij dromen van het onbeperkte, maar wij kunnen het onbeperkte niet eens aanvaarden. Wij denken in abstracties. Wij zijn emotioneel en praktisch gebonden aan feiten zoals wij die ervaren. Dan hebben we iets nodig waarop wij ons kunnen beroepen. Wij hebben een projectie nodig. Misschien wel van onszelf die buiten die grenzen staat, die niet wordt gehinderd door allerlei denkbeelden die in onze werkelijkheid zo'n belangrijke rol spelen.

God zegt: Dood bestaat niet. Als ik zeg dat je leeft, dan leef je. God zegt: Ziekte niet nodig; weggewist. Het is dan ook opvallend dat je altijd weer relaties vindt met het oerdenken en met het oergeloof.

Wij hebben u al eens verteld over de Grote Moeder, een van de vroege godinnen van wie heel veel votiefbeeldjes zijn overgebleven en ook heel veel afbeeldingen die vanuit een modern standpunt bijna obsceen zijn. Wat is de Grote Moeder?

De Grote Moeder is de verklaring van de continuïteit der geslachten. Die was onverklaarbaar. Er moest kracht zijn die werd benoemd. Die kon je aanroepen en dan kon je daar wat mee doen. Die figuur gaat door alle eeuwen heen. Ze wordt Astaroth. Ze wordt Isis. Ze wordt de Maagd Maria. Ze wordt in andere zin Maya, de moeder van de Boeddha. Ze wordt de vrouw van Mohammed, de profeet, Fatimah. Nu je het zo bekijkt is het eigenlijk verwonderlijk dat dergelijke oude dingen doorwerken.

Dan ben ik geneigd te zeggen: Wij scheppen onze God. Dat wil niet zeggen dat er niets is. Maar in onze behoefte tot benoemen en indelen hebben we geprobeerd een vorm te vinden, om ergens een beeld te maken waarop wij ons kunnen beroepen; iets waarmee wij een wisselwerking denken te kunnen aangaan.

Als je je realiseert hoezeer je zelf scheppend bent in je relatie met de wereld, in je denken over allerlei dingen, dan zul je moeten toegeven: het is een zeer waarschijnlijke verklaring. Maar als er geen God is zoals wij ons hem voorstellen, wat is er dan? Het enige antwoord kan zijn: Dan zullen wij verder moeten gaan met onze waandenkbeelden zolang wij niet zonder die kunnen leven.

Wij zijn als de slaapwandelaar, die normaal geplaagd door hoogtevrees zonder enige aarzeling door goten loopt of op de nok van een dak balanceert. Wij verdoven onze angst en een deel van ons bewustzijn door die God. Het is een kreet die u misschien in een andere vorm wel eens heeft gehoord. Was het niet in het begin van de communistische ontwikkelingen een van de slagzinnen: Godsdienst is opium voor het volk. En zegt men zelf nu niet in bepaalde kringen: God is een leugen. Wees eens realistisch. Het is in zekere zin waar.

God is de vervanging van ons onvermogen. God is een projectie van onze persoonlijkheid zodanig opgebouwd dat Hij in staat is de grenzen te doorbreken die wij voor onszelf als ondoorbreekbaar hebben gesteld. De eenvoudige heiden, zoals men in een christelijke wereld zegt, die zich voorstelt dat er een soort super-luipaard is waaraan hij krachten kan ontlenen, is en lichamelijk en mentaal in staat om dat luipaard veel beter te imiteren, maar ontleent er gelijktijdig krachten aan die vele mensen niet hebben.

Het is voor de westerlingen onbegrijpelijk dat er zoveel van die geheime genootschappen zijn: de leeuwmannen, de tijgermannen, de krokodilmannen enz. Overal in de wereld vind je dergelijke secten. Waarom? Omdat zij daaraan wel degelijk iets ontlenen: een vermogen dat zij voor zichzelf dachten niet te hebben. God is het hulpmiddel waarmee wij onze rationele en emotionele begrenzing, **begrenzingen** kunnen doorbreken en

iets dichtor kunnen komen bij de werkelijkheid die we zijn. Dan wordt het begrijpelijk dat we een God scheppen, dat we een waarheid scheppen die niet bestaat zoals wij haar zien, maar die voor ons een zekerheid is waaraan wij ons vastklampen, omdat we zonder dat vrezen verloren te zijn, niet weten waar we naartoe moeten gaan.

De kosmos heeft zijn eigen wetten, natuurlijk. Ook in de natuur bestaan wetten, ofschoon de zekerheid dat die wetten inderdaad altijd zullen bestaan niet erg groot is. Ik wil erop wijzen dat opvattingen t.a.v. de zwaartekracht, magnetische velden, zelfs gewoon t.a.v. de plaats die de aarde in de kosmos inneemt, voortdurend is gewijzigd. Maar of we zekerheid hebben al of niet, wij hebben wetten nodig. En daar waar die wetten niet zijn ingebouwd in de wereld zoals wij haar kennen, in de natuur zoals wij haar zien, daar scheppen wij een macht die de wet geeft. De goddelijke geboden en wetten komen niet uit God voort. Ze zijn een vertaling van onze behoefte aan regeling, aan indeling, aan houvast.

Waarom is een God een God? Omdat wij niet zonder een dergelijke kracht kunnen leven. Omdat wij niet begrijpen dat wij met onze gedachten beelden kunnen scheppen die voor ons zo reëel worden dat ze inderdaad voor ons functioneren. Omdat wij niet kunnen begrijpen dat al onze vaststellingen, wetenschappelijke en andere, niet berusten op feiten maar op denkbeelden. Daarom is een God een God.

Een God scheidt voor ons de zekerheid dat onze wereld is zoals wij haar zien. De zekerheid dat onze vijanden bestraft zullen worden, dat wij eventueel beloond zullen worden. Hij scheidt de zekerheid dat alles zinvol is op een wijze die wij nog niet kunnen aanvaarden, zij het alleen emotioneel.

Een God is een God, omdat wij het goddelijke in onszelf niet durven aanvaarden en het dus verloochenen. Omdat wij niet begrijpen, dat in feite alles betrekkelijk is, zelfs de waarde en de betekenis van onze persoonlijkheid, de waarde en de betekenis van onze wereld en al wat daar in gebeurt. Als wij die betrekkelijkheid aanvaarden, dan komen we in contact met iets dat we misschien geen God kunnen noemen, maar een soort tijdloos continuüm: een bestaan waarin geen grenzen zijn. Waarin een leven niet wordt begrensd door de dood, maar dood en leven samensmelten tot bewustzijn. Een continuüm waarin geen ondergang bestaat, maar waarin alles alleen maar de manifestatie is van één altijd blijvende vorm.

Dan wordt leven en streven veel te zinloos. Dan leef je eigenlijk niet meer gedreven door angst en begeerte. Dan leef je niet meer volgens wetten en regels, dan besta je in het besef van je verbondenheid met alle dingen. Dat is voor een mens niet aanvaardbaar.

Een God is een God, omdat Hij de mens het recht verschaft in te delen, te verwerpen, te veroordelen, zichzelf te verheffen of te verne- deren.

Een God is een God, omdat een mens nog niet zo bewust is dat hij met zichzelf kan leven. Hoe onbewuster je bent, hoe wankelmoediger je innerlijk bent, hoe sterker je behoefte is aan een God, aan een wet, aan iets wat jou bevestigt, aan iets wat jouw wereld a.h.w. continuïteit garandeert, zekerheden scheidt. En toch leef je in iets dat menselijk gezien onzeker is. Niets is blijvend behalve datgene wat we nog niet kennen. Niets heeft zin op de manier die wij kunnen interpreteren.

Er zijn samenhangen, zeker. Die samenhangen zijn mede afhankelijk van ons beeld van de werkelijkheid. Als ons beeld verandert, dan verandert de ervaring van de werkelijkheid.

Wij staan slechts aan het begin van onze werkelijke tocht. Wanneer wij mens zijn, dan zijn we misschien in staat om onszelf een beetje te be- zien vanuit de buitenwereld nadat we die buitenwereld eerst hebben ge- definieerd, verder komen we niet.

Wij kunnen ons niet voorstellen wat het is om een planeet of een ster te zijn. Wij kunnen ons niet voorstellen wat het is om in het schijnbare Niet te bestaan. Ze hebben de mens gemaakt tot de top van alle evolutie. Ze hebben de geest gemaakt tot de goddelijke bevestiging van al datgene wat in de mens leeft en in het menselijk denken belangrijk is.

Wij hebben een God geschapen compleet met koren, tronen, heerschappijen, orde, dienaressen, sub-goden van allerlei soort, omdat we daardoor relaties hebben die ons helpen het onzinnige in ons bestaan te vergeten. Maar eens zullen we weten wat het is om een ster te zijn. Eens zullen we weten wat het is om deel uit te maken van een schijnbaar ledig en eeuwig poseren in de ruimte. Eenmaal zullen wij beseffen dat een God niet noodzakelijk is, omdat er een werkelijkheid is die meer dan alles vervult wat mens en geest ooit van een God hebben durven verwachten.

Hierover moet maar eens goed nadenk^{ken}. Er zijn natuurlijk wat heilige huisjes in getrapt. U weet het, een heilig huisje is een huisje dat is opgetrokken als woongelegenheden voor een ideaal dat nooit kan bestaan en gelijktijdig daardoor de woongelegenheden onttrekt aan degenen die het nodig hebben.

x Je kunt je een God toch ook onpersoonlijk voorstellen: een bron van licht, kracht, energie?

- Pas als je je God voorstelt als een bron, stel je nog altijd een wisselwerking en is God buiten jezelf. Ik heb geprobeerd duidelijk te maken: je bent deel van een geheel. Alleen dat geheel is werkelijk; niet wat je zelf daarvan denkt. Ik geef toe, als je je een onpersoonlike God kunt voorstellen, kunt beleven als een kracht die van buitenaf jou mogelijkheden geeft, dan ben je alweer een stap verder dan iemand die daar een persoon voor nodig heeft.

-:-

SPIRITISME EN SPIRITUALISME.

U weet allen dat er geloofs- en beginselverklaringen zijn ook voor deze stichtingen. Eén daarvan zegt, dat we overgaan en daar aankomen zoals we op aarde zijn geweest etc.

Het is eigenlijk opvallend dat men aan de ene kant wel een tamelijk juist denkbeeld heeft over het proces dat zich tijdens en na de dood afspeelt. Aan de andere kant zien we ook een gek verschijnsel: zolang je leeft, luisteren ze niet naar je. Zodra je dood bent en kunt doorkomen, luisteren ze naar je of je woord een evangelie is. Met andere woorden: elke uil die sterft wordt een valk. Dat is natuurlijk niet waar.

Misschien zoeken de mensen dan in de geest toch een soort plaatsvervanging voor alle goden, engeltjes en weet ik wat nog meer waarmee ze zich vroeger hebben beziggehouden.

.. Wat zijn eigenlijk de feiten?

Het spiritisme heeft natuurlijk veel langer bestaan dan in de huidige vorm, dat begrijpt u ook wel. Soms werkend onder bedwelming. Pythia b.v. was bedwelmd door dampen waar wat zwavel maar vooral veel ozon in zat. Ze verkeerde dus in een roes. Zo waren er meer. Zij gaven dan allerlei orakels door.

Een medicijnman van de indianen danste zichzelf in een soort trance en deed dan vaak uitspraken die niet helemaal van hemzelf waren. Zo zou ik vele voorbeelden kunnen geven. Het is dus zeker niet alleen een kwestie dat het paranormale pas in het spiritisme tot uiting komt. Het was er vroeger ook, alleen werd het ingedeeld bij andere dingen.

Helderziendheid hoorde thuis bij goddelijke visioenen; Theresa van Avila b.v. Aan de andere kant had je de wonderen die in kerken plaatsvonden. Als ze daar buiten gebeurden, dan was het hekserij, dan kwam het van de duivel.

In het spiritisme hebben we te maken met het samenvallen van de mogelijkheid tot bedrog en tot manifestatie van het paranormale. Er zijn in het begin kloppgeesten geweest. Dat was zo'n beetje wel het begin. Maar als die kloppgeesten niet kwamen, dan waren er ook dames die met een knakkertje (een voorwerp dat je met je tenen kunt bewegen en dat dan klikt) kwamen. En dan met lenige tenen uitspelden wat een geest zou moeten zeggen die er niet was.

Er zijn manifestaties geweest van telekinese zoals in vele kabinetzittingen. Er zijn demonstraties geweest van levitatie van o.a. Home, een van de bekende figuren. Er zijn allerlei manifestaties geweest waarvan je moet zeggen: Ik weet eigenlijk niet wat het is geweest. Het is een mixture zoals bij Eusapia Palladino. Al die verschijnselen samen hebben geleid tot een ander begrip voor het bestaan na de dood. Toen dat begrip voldoende gevestigd kon worden, viel het experimentele karakter, dat het spiritisme toch eigenlijk kenmerkt, meer en meer weg en werd het een beetje kerkser: spiritualisme. Zonder spiritualiën maar heel vaak toch met enige roes en geestvervoering als een geest voorgaf te zijn wat hij niet was en zei wat hij niet meende. Zo komt men langzaam maar zeker tot de meer moderne vorm.

Nog altijd denkt men: het is alleen de geest die het voor het zeggen heeft. Dat is natuurlijk onzin. Per slot van rekening, als een trompettist probeert gitaar te spelen, hij heeft zo'n instrument nooit in handen gehad, dan komt er een kakafonie uit. Als iemand, die een medium wil hanteren geen rekening houdt met de eigen kwaliteiten van zo'n medium, dan wordt het heel moeilijk om er nog iets goeds uit te krijgen. Er is altijd een samenwerking nodig. Je maakt gebruik van de bewustzijnsinhoud en tot op zekere hoogte van het associatievermogen dat een medium heeft.

Ik praat nu even vanuit geestelijk standpunt. Dat wil zeggen, dat de persoonlijkheid van een medium heel sterk bepalend is voor datgene wat via dat medium doorkomt en wat er mogelijk is via dat medium.

Er zijn mensen die heel veel gaven hebben, die b.v. trillingen kunnen aflezen die zich aan voorwerpen hechten, die helderziend kunnen waarnemen, die in staat zijn in de tijd terug of vooruit te gaan en daarnaast ook medium zijn. Maar ook als zo iemand doorgaat wat hij op een andere plaats waarneemt, dan kijkt hij naar de dingen die voor het medium gewoon zijn. Dus dat hele stelsel is eigenlijk een mengsel geworden van de karakteristieken van mediums en daarnaast het gebruik dat van die karakteristieken werd gemaakt door entiteiten.

Het zal u duidelijk zijn, dat we dan nooit mogen uitgaan van een absoluut gezag. Alleen is het jammer dat heel veel mediums juist behoefte hebben aan dat absolute gezag. Wij hebben hier toevallig te maken met een medium dat het helemaal niet erg vindt als alles een beetje betrekkelijk wordt gesteld. Maar als dit medium dat erg zou vinden, dan zal er een onbewuste remming gaan optreden op elk moment dat je dat duidelijk wilt maken. Je kunt dat hoogstens nog een beetje impliceren, maar naar implicaties luisteren de toehoorders meestal slecht.

Dat je daarnaast nog te maken hebt met allerlei andere factoren vergeten de mensen ook. Om een voorbeeld te geven: Wanneer wij hier een le-

zing houden, dan is tussen de 10 en 30 % van het gesprokene direct of indirect het gevolg van telepathisch aflezen van de aanwezigen. Er is een wisselwerking tussen de mensen die luisteren en datgene wat wordt gezegd. Het betekent, dat de veronderstelling dat die geest het allemaal veel beter weet eigenlijk een beetje onredelijk is.

Nu weet ik wel, dat het hele spiritualisme en het occultisme in zijn vormen onredelijk zijn. Maar het onredelijk bestaat dan uit het feit, dat het niet behoort tot de bewijsbaarheden zoals men die op het ogenblik hanteert. Op zichzelf zijn het verschijnselen die constateerbaar zijn, alleen de uitleg staat niet vast. Als wij echter uitgaan van het standpunt dat deze dingen waarheid zijn zonder meer, dan komen we in moeilijkheden. Daarom vinden wij het bij de Orde erg prettig dat we lange tijd hebben kunnen werken met een medium waar dat niet noodzakelijk was.

Het is niet alleen de kwestie dat wij zeggen: Wij zijn niet alwetend en onfeilbaar. Dat kan iedereen die goed luistert zelf merken. Het is vooral dat wij daarbij zeggen: Denk zelf na. U bent de beoordelaar, niet iemand anders. Wij brengen geen absolute waarheid. Dat kunnen wij ook niet. Een absolute waarheid vanuit onze wereld is in uw wereld niet uitdrukbaar.

Je vraagt je dan af waarom zoveel mensen zich toch vastklampen aan dat beeld van de geest die nu bewust is, want hij komt door en dus weet hij veel meer dan een mens.

Ik ben geneigd om hier een parallel te trekken met bepaalde vormen van voorouderverering. Want ook daar zien we dat men in moeilijkheden zit. Men gaat dan naar de een of andere tovenaars toe die zijn reukwerken brandt, misschien ook nog als een krankzinnige zit te schudden en dan ineens met een andere stem begint te vertellen: Ik ben generaal Tjio Tji en ik weet precies hoe je dat moet oplossen. Het zit zo.

Of men zegt: Geachte voorouders, uw nakomelingen hebben uw bescherming nodig. En er dan op rekent, dat je met weinig steekgeld toch een gunstige beslissing krijgt van autoriteiten. Dit kwam in China veel voor. Niet dat steekgeld elders niet gebruikelijk is, alleen heten ze daar meestal anders; reiskosten of iets dergelijks.

Dus als ik het zo bekijk, als een mens op een gegeven ogenblik zelf niet zeker is, dan zoekt hij een bevestiging. Ten slotte zijn geesten geesten van overgeganen. Ze zijn van ons. Ze horen erbij. Zij hebben het zelf doorgemaakt. Daar moet je toch begrip voor hebben. Als zij dat zeggen, dan houden ze rekening met ons. Zoals je dat in de voorouderverering ook aantreft. Het kan wel eens misgaan; dat kennen we overal.

Op Java, op Bali, meestal in de hindoestreken, vind je nog allerlei mediums die, als er in de familie moeilijkheden zijn, even bet-overgrootmoeder laten doorkomen die dan precies vertelt waarom dochter A. niet mag trouwen met zoon B. van die en die. Of waarom dat wel mag, maar alleen op een bepaalde tijd. Dat is natuurlijk erg tragisch. Maar als die tijd nu erg kort is en de mensen kunnen de bruidsschat en het feest niet betalen, dan is de bruid ineens overtijd; dat is ook niet leuk. Ook daar dus weer, wij kunnen het zelf niet oplossen. Wij vragen het aan iemand die dood is, want die weet het beter.

Er zijn bij ons heus entiteiten die aardig wat weten. Wij hebben een samenwerkingssysteem opgebouwd waardoor we over heel veel dingen heel verstandig kunnen praten. Maar wat we geven is altijd alleen maar een idee.

In het spiritualisme heb je niet te maken met absolute zekerheden. Dat moet u goed begrijpen. Als een geest vertelt hoe het hem is vergaan bij zijn sterven en na de dood, dan is dat een persoonlijke momentopname. U zult toch niet aan de hand van een momentopname van Reagan willen beslissen wat de aard is van de opvolger van Mao. Dat zoudt u krankzinnig vinden. Maar dat doet men in het spiritisme en het spiritualisme in deze tijd nog wel.

Dan vraag je je af: Zijn daar regels voor? Ze hebben gezegd: In deze cursus mogen we ook een beetje praktisch zijn. Een beetje wel, maar als we te praktisch worden, dan is dat ook niet mooi meer. Als je mensen dingen vertelt die ze niet begrijpen, dan vinden ze het mooi omdat ze denken dat ze er iets van begrijpen en daardoor het feit, dat ze er niets van hebben begrepen in hun oordeel (het was toch heel mooi) kunnen verbergen.

Elk mens is een individu; d.w.z. hij heeft een eigen voorgeschiedenis, een eigen oriëntatie, een aantal levenservaringen, een eigen geloof, eigen emoties en die zijn nooit 100 % vergelijkbaar met die van anderen. Heel kleine verschillen kunnen echter heel grote gevolgen hebben.

Iemand die schiet en een afwijking heeft van 1/10 millimeter, terwijl hij schiet op een afstand van 100 meter, komt een aardig eind van de roos af. Vergelijkbaar is de afstand tussen ons en u toch nog iets groter dan dat. Dus elke ervaring is een specifiek persoonlijke. Elke ervaring van werelden na de dood is in wezen een persoonlijke beleving. Nu kun je wel zeggen: Wij kunnen een gemiddelde maken in zo'n kansberekeningsspel, zo'n spel van statistieken. Zomerland is dan wel ongeveer zoren zo, maar je kunt het nooit met zekerheid zeggen.

Ik ben bang, dat je juist in het spiritualisme zoveel mensen hebt, die toch eigenlijk daarin een vervanging zoeken voor een kerk, die geconfronteerd worden met een aanvaarding die eigenlijk niet terecht is. Zij begrijpen niet dat je gewoon het fenomeen moet zien voor wat het is.

Ik had het daarnet over Eusapia Palladino. Zij liet o.a. tamboerijnen rammelen en zweven en dat bij open kabinet. Dat was iets heel bijzonders. Meestal gebeurde dat achter gesloten gordijnen. Als je dan een beetje handig was en een beetje lenig, dan was je vastgebonden en rammelde je met de voeten. Je zei 'tut tut' in plaats van dat je op een toetertje blies en dan vonden de mensen dat al heel mooi. Palladino liet werkelijk zien dat de tamboerijn zweefde, dat ze geluid gaf. Dan zeggen de mensen: Het zijn geesten die het doen. Maar toevallig waren die demonstraties van haar zuiver telekinese; d.w.z. uitstulpingen van een soort plasma uit haar lichaam, voor de meeste mensen niet zichtbaar, waarmee ze voorwerpen kon bewegen en verplaatsen. U ziet hoe gauw een vergissing is gemaakt.

Het spiritisme is eigenlijk heel oud. In zijn oervormen kunnen wij het zelfs terugvinden bij zeer primitieve mensen; zelfs vóór homo sapiens. Daar bestaan al krachten van doden, zegt men dan misschien, die iets te vertellen hebben. Paranormale fenomenen zijn de hele historie door te constateren, ook als de oorzaak daarvan anders wordt beschreven dan in deze tijd.

Laten we dan reëel zijn. Laten we zeggen: Goed, spiritisme, spiritualisme het is prima zolang ik kan uitgaan van mijn denken, mijn reageren. Als ik fenomenen zie, dan kunnen die door de geest zijn veroorzaakt, maar ik weet het niet zeker. Ik kan echter het fenomeen constateren.

Ik weet, dat er heel veel krachten zijn die werken. Iemand kan genezende kracht uitstralen. Als hij nu toevallig extra energie krijgt, komt die dan uit de geest? Het kan. Het kan net zo goed zijn dat de lucht bijzonder ozonrijk is en dat daardoor de innerlijke spanningsmogelijkheid van die mens aanmerkelijk oploopt. Laten we ons niet vastleggen op zekerheden. Laten we uitgaan van datgene wat we kunnen beleven, wat we kunnen zien, kunnen interpreteren, waarmee we te maken hebben.

Als u naar mij luistert, zeg niet: Dat is een geest, dus die weet het. Zeg: Ik weet niet precies wat het is. Het was interessant. Op die manier komt u verder.

Wat op het ogenblik nog een kerkelijk karakter heeft, moet zich ontwikkelen tot een voortdurend vrij denken van de mens waarbij men echter ook

fenomenen aanvaardt die niet binnen het redelijk kader vallen zolang ze maar kenbaar zijn. Dan zou het spiritualisme wel eens de basis kunnen vormen voor alle godsdienstigheid en zelfs voor een deel van de wetenschappelijke benadering van de toekomst. Want als de wetenschap verder gaat op het ingeslagen pad, dan komen er omwentelingen die nog veel groter zijn dan Einstein eens in de wetenschap teweeg heeft gebracht met o.a. zijn relativiteitsleer. Bij die omwentelingen zal men dan ongetwijfeld moeten gaan in de richting van wat men nu nog mystiek noemt.

Zoals b.v. Jung. Jung in zijn benadering van de menselijke psyche komt in zijn laatste levensjaren tot zijn beste ontdekkingen, tot iets wat mystiek is. Het is geen wetenschap meer volgens de huidige norm. De mystiek zal toenemen. Maar die mystiek is gekoppeld aan de onbevooroordeelde waarneming van fenomenen en een erkenning dat er een leven is na de dood. Dat mag ik zeggen omdat daarvoor, al wordt het niet algemeen aanvaard, toch wel een aantal wetenschappelijke bewijzen bestaan. Zoals van reïncarnatie is aangetoond, ook volgens de moderne wetenschappelijke normen, dat ze tenminste een grote waarschijnlijkheid is.

Laten we vandaaruit verder gaan. Dan komen wij tot een wereldbeleving waarbij we niet meer uitgaan van de gezaghebbende stem van de doden of van iets anders, maar uitgaan van een voortdurende wisselwerking tussen ons en datgene wat wij niet helemaal kennen, wat we nog niet zijn. En uit die wisselwerking kan dan de bewuste mens groeien. Want de ideale oplossing van alle spiritisme en spiritualisme ligt in de bewustwording van de mens waarbij zijn gevoeligheid zozeer vrijkomt van dogmata, van beperktheden dat hij de wereld van het hiernamaals gaat beleven als een deel van zijn eigen wereld. En zelfs dan blijft toch nog alles sterk gebonden aan persoonlijke beleving en persoonlijke interpretatie.

Daarom ben ik zo vrij te zeggen: Spiritisme en spiritualisme hebben reeds lang bestaan. Ze zijn een benadering van iets wat nog moet komen, maar op zichzelf zijn ze zeker niet de gezaghebbende stem die menigeen erin zoekt.

Laten we daarom deze dingen maar aanvaarden voor wat ze zijn: een mogelijkheid om kennis te nemen van nieuwe gedachten, nieuwe verschijnselen, nieuwe mogelijkheden. Dan komt er een ogenblik dat we de magie, het spiritisme, het spiritualisme en al die andere vormen van occultisme niet meer nodig hebben, omdat hetgeen ze nu mogelijk maken door onze aanvaarding dan een vanzelfsprekend deel is geworden van het dagelijks leven, ook van de mensen.

x De wetenschap wordt die geïnspireerd door wat er in de geestenwereld leeft? Waar ontmoeten die elkaar?

- Deze kunnen elkaar ontmoeten in de processen die wij inspiratief noemen, maar die sommige wetenschapsmensen intuïtief noemen. U moet goed begrijpen, de top-wetenschappers van deze tijd zijn vergroeid met een realiteitsopvatting die wordt bepaald door in feite zintuiglijke waarneembaarheid en herhaalbare constateerbaarheid. En juist in geestelijke fenomenen zijn die dingen niet aanwezig. Daardoor blijven ze, althans voorlopig, ten aanzien van dit alles begrensd. Pas als ze op hun eigen gebied op een punt komen waarvoor het niet meer mogelijk is die aan te tonen, beginnen zij te veronderstellen. En als ze daar dan fenomenen bij betrekken waarvan geen directe samenhang kan worden vastgesteld, kunnen wij spreken van een vorm van mysticisme. Dit vinden wij bij de betere wetenschappers in deze tijd in toenemende mate.

- x Is dat manifest in de taal over de psychics?
- Ik ken het manifest niet.
- x Een geschrift over de oerbestanddelen van de stof
- Dat is een mooi verhaal en niet eens onjuist. Ik wil u wijzen op hetgeen wij in 1957 te dien aanzien al hebben gezegd namelijk: alles is energie. De werveling van de energie wordt bepaald door onderlinge bindingen plus werveling. Nu zijn we heel wat verder en hier en daar begint de wetenschap erover na te denken of het misschien zo zou kunnen zijn. U kunt zeggen dat wij onze tijd vooruit waren, maar dat is ook niet waar. Wij gingen gewoon uit van datgene wat wij in onze eigen wereld meenden te constateren.

40 JAAR HUMANISME.

Is dat wel waar? Is het humanisme niet het zien van de mens als mens? Zolang de mens de medemens niet kan zien als mens, kan hij zelf niet mens zijn. Zo wordt het al duidelijk dat het humanisme veel verder teruggrijpt dan men denkt. Dan denk ik niet alleen aan de grote filosofen als Spinoza en andere humanisten, Augustinus heeft er ook wat van weg gehad.

Ik denk gewoon aan de wijze waarop een mens beseft dat je om mens te zijn de gelijkwaardigheid van je medemens moet aanvaarden. Dat je om vrij te zijn moet beginnen de vrijheid van je medemens mogelijk te maken.

Als u zegt: Veertig jaren. Ach zeker, het is een beweging en die is veertig jaren oud. Maar zelfs in die beweging zijn niet alle humanisten even humanistisch gezind. Want juist het erkennen van de ander als je gelijke, de verdraagzaamheid, maar daarnaast ook het vanuit jezelf het de ander mogelijk maken om volgens je beste begrip en opvatting een vrij mens te zijn, is het meest belangrijke.

Als ik daaraan denk, dan vind ik toch ook in de bijbel een zeer humanistisch principe terug: Heb uw naaste lief gelijk uzelf en God boven alle dingen.

Maar wat is God? Dat weten we niet. Wie is onze naaste? De mens met wie je te maken hebt. Laten we die dan aanvaarden zoals hij is. Laten we hem verdragen ook al zijn wij er niet altijd mee eens. Laten wij hem de vrijheden gunnen, die wij voor onszelf niet willen of durven nemen, maar die wij die ander dan toch toestaan.

Laten wij de moed hebben om zelf vrij te zijn. Niet vrij om anderen te misbruiken en te redigeren, maar om onszelf te uiten zoals wij zijn.

Werkelijk humanisme is eenvoudig verdraagzaamheid, respect voor de medemens. Laten we hopen, dat dat niet bij veertig jaren blijft. Dat alle eeuwen in het verleden en alle ontwikkelingen in die richting niet een, twee, drie teniet worden gedaan door mensen, die zo nodig anderen moeten vertellen hoe ze moeten leven, hoe ze moeten denken, hoe ze moeten geloven.

Laten wij hopen, dat het begrip voor de waardigheid van elke mens de menswaardigheid van het bestaan mogelijk maakt. En dat het respect voor de ander in zijn wezen, in zijn denken en zijn vrijheid voert tot een aanvaarding van de mensheid en zo tot een bewustwording, die geestelijk een grotere harmonie mogelijk maakt en daardoor een ruimer begrip schept zelfs als

je nog een keer zou moeten incarneren.

-8-

HET LEVENSGEDICHT VAN DE VROUW.

Ik begin met te dromen van mijzelf. Ik probeer mijn onvolmaaktheid te zien, te corrigeren tot ik in mij een waarde vind en bovendien vanuit mijzelf meen die waarheid wordt door al geacht.

Waar men die dan niet erkent, daar zal ik diep doorvoeld maar ook wel overdacht gaan strijden tot ik zelf de macht heb af te dwingen dat anderen in mij dat vinden wat ik omtrent mijzelf wil bezingen.

Maar als je leert om deel te zijn, om voort te brengen, voort te gaan, jezelf te zijn en dienend soms, soms heersend ook, toch te bestaan als deel van meer, als deel van leven, heb je dan niet aan het vrouw-zijn de ware betekenis gegeven?

Dan kun je zuchten, je kunt gaan roepen, je kunt gaan protesteren. Je kunt over het recht, het onrecht ten aanzien van de vrouw wat je wilt beweren, maar wat je zelf bent en wat je zelf blijft dat is het wat het vrouw-zijn in en rond jou steeds beschrijft.

En heb je dan jezelf gevonden en zelfbewust zelf geleefd, dan is het lied van heel je leven een melodie die langzaam zweeft door eeuwigheid en geestesdreven, die in al zichzelf steeds erkent, omdat je vrouw en mens tezamen bewuster deel van mensheid bent.

Een loflied op de vrouw kan ik u niet zingen. Een loflied op de man dat durf ik niet bestaan, omdat de mens pas mens wordt als hij het mens-zijn, niet de onderdelen bewust wil ondergaan.

:--:~: